

Біржова торгівля на міжнародних товарних і фінансових ринках

Яворська В.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри біржової діяльності і торгівлі
Національного університету біоресурсів і природокористування України

Тягнирядно О.М.

магістр
Національного університету біоресурсів і природокористування України

Стаття висвітлює актуальні питання, що пов'язані з міжнародною біржовою торгівлею на основних біржових майданчиках. Наведено оцінку динаміки і структури біржової торгівлі за різними характеристиками на товарних і фондових біржах світового рівня. Виявлено особливості впливу глобалізації та деглобалізації на світовий біржовий ринок у сучасних умовах.

Ключові слова: біржова торгівля, міжнародна біржа, біржовий ринок, біржові інструменти, деривативи, ф'ючерси, опціони.

Яворская В.А., Тягнирядно О.Н. БИРЖЕВАЯ ТОРГОВЛЯ НА МЕЖДУНАРОДНЫХ ТОВАРНЫХ И ФИНАНСОВЫХ РЫНКАХ

Статья освещает актуальные вопросы, связанные с международной биржевой торговлей на основных биржевых площадках. Приведена оценка динамики и структуры биржевой торговли по различным характеристикам на товарных и фондовых биржах мирового уровня. Выявлены особенности влияния глобализации и деглобализации на мировой биржевой рынок в современных условиях.

Ключевые слова: биржевая торговля, международная биржа, биржевой рынок, биржевые инструменты, деривативы, фьючерсы, опционы.

Yavorska V.A., Tyagniryadno O.N. EXCHANGE TRADE IN THE INTERNATIONAL COMMODITY AND FINANCIAL MARKETS

The article covers topical issues related to the international exchange trading at major commodity and stock exchanges. The estimation of exchange trading dynamics and structure on various characteristics on commodity and stock exchanges of the world level is given. The features of the globalization impact on the world exchange market in the present conditions are discussed.

Keywords: stock exchange, international exchange, derivatives exchange-traded market, exchange-traded instruments, derivatives, futures, options.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Упродовж останніх років розширення і динамічне зростання обсягів торгівлі на провідних світових біржових майданчиках, а також погіршення торгової активності на вітчизняних біржах та відсталість процесів їх технологізації викликає актуальність даного дослідження. Водночас, зростання ризиків у господарській діяльності суб'єктів ринку потребує сучасних біржових інструментів для здійснення їх управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем та напрямів розвитку бірж у світі присвячена чимала кількість наукових праць, зокрема на особливу увагу заслуговують дослідження А. Буреніна, В. Гниляк

[5], О. Дегтярьової, В. Еворса [6], Р. МакДональда, А. Масло [3], Л. Примостки, Г. Резго, Ю. Рубана, М. Солодкого [1-2; 4-5], О. Сохацької, Дж. Халла, О. Шпичака та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз останніх наукових публікацій свідчить про часткову зміну тенденцій глобалізації на деглобалізацією, спричинену торговими війнами між США та Китаєм – двох найбільших конкурентів на товарних, фінансових та біржових ринках. Така ситуація вказує, що сучасні світові ринки товарних і фінансових активів постійно зазнають нових фундаментальних невизначеностей та ризиків. У зв'язку з цим, дослідження світових процесів та їхнього впливу на

подальшу динаміку розвитку внутрішніх біржових ринків не втрачає актуальності і нині.

Формування цілей статті. Метою статті є розкриття сучасного стану та основних напрямів розвитку міжнародної торгівлі товарними та фінансовими інструментами на основних світових біржових майданчиках.

Виклад основного матеріалу дослідження. У країнах з ринковою економікою біржі вже давно займають централізоване місце і відіграють важливу роль у забезпеченні прозорого ціноутворення та стабілізації ринків основних біржових активів [1-2; 4].

Оцінка сучасного стану міжнародної торгівлі на біржах в останні роки свідчить про те, що загальна тенденція залишається незмінною і продовжує показувати зростаючу динаміку (рис. 1) [5-6].

Обсяги міжнародної торгівлі на провідних біржових майданчиках у 2017 р. досягли значного зростання, порівняно з 2004 р., і сягнули рівня 25,2 млрд угод, що у 2,8 разів вище. Хоча у 2017 р. спостерігалось незначне падіння міжнародної біржової торгівлі на 0,1% [6].

Оцінка торгівельної активності вказує про те, що Північноамериканський географічний регіон, а точніше біржі США, у 2017 р. зайняли перше місце (8,886 млрд контрактів). Постійним конкурентом американським біржам є Азійський географічний регіон, який у 2017 р. посів друге місце (8,809 млрд контрактів), хоча в 2016 р. він випередив американський регіон (9,181 млрд контрактів). Необхідно зазначити, що у 2015 р. на азійському біржовому ринку від-

булось кардинальне зростання обсягів торгівлі (+33,7%), що стало рекордним показником для регіонів (9,700 млрд контрактів) (рис. 2).

Якщо розглянути структуру світового біржового ринку, то у 2017 р. він виглядав наступним чином [6]: Північноамериканський регіон – 35,3%; Азійсько-тихоокеанський регіон – 35,0%; Європейський регіон – 19,6%; Південноамериканський регіон – 7,8%; інші біржі – 2,4 %.

Міжнародний біржовий ринок в сучасних умовах – це ринок тісної конкуренції між біржовими об'єднаннями [1; 3]. Аналіз рейтингу топ-10 міжнародних бірж свідчить, що до нього увійшли переважно біржові альянси, які утворились у результаті об'єднань та поглинань (табл. 1).

Аналіз структури міжнародної торгівлі біржовими інструментами за видами біржових контрактів включає розгляд двох основних строкових угод: ф'ючерсів та опціонів на ф'ючерси. У 2017 р. обсяги торгівлі ф'ючерсними контрактами склали – 14,843 млрд угод, що на 6,6 % менше порівняно з 2016 роком (табл. 2) [6].

Дослідження вказують що у період 2012-2017 рр. торгівля ф'ючерсними контрактами на світовому біржовому ринку була понад 50 %. При цьому, найбільша частка торгівлі ф'ючерсами була зафіксована у 2016 р. – 63 %. У 2017 році частка ф'ючерсів у структурі загального світового обігу складала 59 % [6].

Біржова торгівля опціонами на ф'ючерси на міжнародних майданчиках упродовж вище вказаного періоду практично залиши-

Рис. 1. Динаміка обсягів біржової торгівлі на міжнародних біржах

Джерело: побудовано за даними [6]

лась не змінною, зокрема у 2017 році опціонів було укладено на 3 % більше порівняно з 2012 роком [6].

Аналіз міжнародної біржової торгівлі за видами активів свідчить про значні переваги частки торгівлі фінансовими інструментами. Так, у 2017 році вона зросла до 76 % (19,2 млрд угод) з 73 % (18,5 млрд угод) у 2016 році. Товарна група активів у 2017 році знизилась після значного підвищення інтересу до неї з боку інвесторів у 2016 році [6].

Оцінка диверсифікації біржової торгівлі за основними групами активів (рис. 3) ще раз підтверджує, що основну частку сучасної біржової торгівлі складають активи ринку цінних

паперів – акції, облігації та фондові індекси. Це пояснюється глобальним переміщенням основного інвестиційного капіталу на світові торгові майданчики, що стало можливим завдяки поширенню інтернет-трейдингу.

У 2017 році яскраво видно, як відновились структура біржової торгівлі у бік зростання частки фінансових інструментів. Адже у 2016 році інвестори віддавали перевагу переміщенню інвестиційних коштів у товарні активи, зокрема у ф'ючерси та опціони на аграрну продукцію та дорогоцінні метали. У 2017 році ця тенденція знову змінилась відкоригувавши показники до рівня 2015 року. Тобто, частка торгівлі біржовими активами

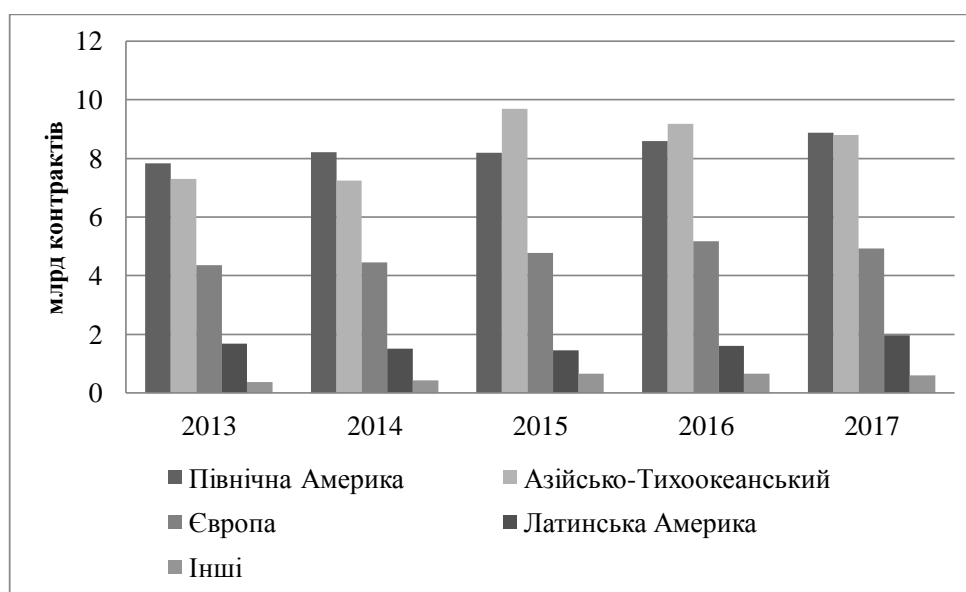

Рис. 2. Динаміка міжнародної біржової торгівлі за географічними зонами

Джерело: побудовано за даними [6]

Таблиця 1

Рейтинговий список 10-ти найбільших міжнародних бірж за обсягами торгівлі, млрд контрактів

Місце	Назва біржі	2016 р.	2017 р.	Зростання порівняно до 2016 р., +/-%
1	Чиказька біржа CME Group	3,942	4,089	+3,7
2	Національна фондова біржа Індії	2,120	2,465	+16,3
3	Інтерконтинентальна біржа	2,038	2,125	+4,3
4	Чиказька біржа опціонів	1,185	1,810	+10,9
5	Бразильська біржа В3	1,487	1,809	+21,7
6	Американська біржа NASDAQ	1,576	1,677	+6,4
7	Європейська біржа EUREX	1,727	1,677	-3,0
8	Московська біржа	1,950	1,585	-18,7
9	Шанхайська ф'ючерсна біржа	1,681	1,364	-18,8
10	Дальнянська товарна біржа	1,537	1,101	-28,4

Джерело: побудовано за даними [1; 6]

на аграрну продукцію і на дорогоцінні метали значно скоротилась, натомість зросла частка торгівлі фондовими індексами та відсотковими інструментами.

У 2017 році частка торгівлі біржовими інструментами на фондові індекси склала 29,8 % або 7,5 млрд угод. Як бачимо, динаміка торгівлі біржовими ф'ючерсами та опціонами на ф'ючерси з базовим активом «фондові індекси» відкоригувалась після падіння у 2016 році. Як і раніше до найбільш торгованих контрактів на фондові індекси на міжнародних біржах входять наступні контракти: Kospі 200 Options (Корейська біржа Korea Exchange); Bovespa Mini Index Futures (Бра-

зильська біржа B3); E-mini S&P 500 Futures (Чиказька біржа Chicago Mercantile Exchange); Euro Stoxx 50 Index Futures (Європейська біржа Eurex); Euro Stoxx 50 Index Options (Європейська біржа Eurex); Nikkei 225 Mini Futures (Японська біржа Japan Exchange) [6].

Біржова торгівля інструментами на фондові індекси є найбільш розповсюдженою на біржових майданчиках як розвинутих країн, так і країн, що розвиваються. Адже, ці контракти є розрахунковими і поставка активів за ними не здійснюється.

Розгляд основних напрямів розвитку сучасної міжнародної біржової торгівлі включає наступні характеристики:

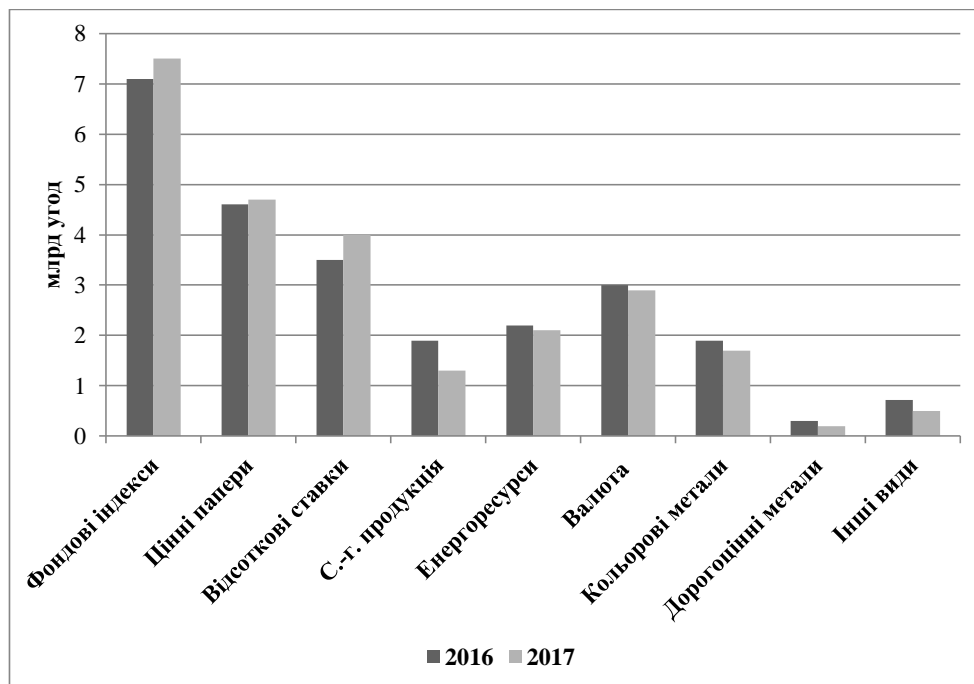

Рис. 3. Структура міжнародної біржової торгівлі за видами активів, млрд угод

Джерело: побудовано за даними [6]

Таблиця 2

Структура торгівлі на міжнародних біржах

Роки	Ф'ючерси, млрд. угод	Частка ф'ючерсів, %	Опціони, млрд. угод	Частка опціонів, %	Всього, млрд. угод
2012 р.	11,072	52	10,12	48	21,19
2013 р.	12,135	56	9,417	44	21,552
2014 р.	12,165	55	9,707	45	21,967
2015 р.	14,5	59	10,3	41	24,7
2016 р.	16,0	63	9,2	37	25,2
2017 р.	14,8	59	10,4	41	25,2
2017 р. до 2012 р., +/-%	+33,3	-	+3,0	-	+18,9

Джерело: побудовано на основі даних [1; 6]

– по-перше, за останні три десятиліття змінилась технологія торгівлі на біржових майданчиках. Нині електронна торгівля – це основа, а «залова» торгівля – це виключення з правил.

– по-друге, інтернет-технології сприяли визначенню ролі бірж у якості основних центрів ціноутворення за багатьма товарними і фінансовими активами.

– по-третє, міжнародний біржовий ринок став центром, що акумулює світові інвестиційні потоки і перерозподіляє їх за різними географічними зонами.

– по-четверте, світові кризи та нестабільність на міжнародній арені тільки посилили роль бірж і підвищили обсяги біржової торгівлі.

– по-п'яте, гнучкість бірж у розширенні кола біржових інструментів, високе гарантійне забезпечення спонукає інвесторів більше користуватись біржовими платформами.

– по-шосте, посилення конкуренції на міжнародному біржовому ринку продовжує нові поглинання та об'єднання і створює додаткові можливості для біржових учасників;

– по-сьоме, можливість початку деглобалізаційних процесів на фоні торговельної війни між США та Китаєм сприяє укріпленню позицій міжнародних бірж на фоні зростаючої потреби у хеджуванні цінових ризиків та пошуку нових альтернативних джерел і напрямів інвестування.

Висновки з цього дослідження. Отже, незважаючи на деякі негативні зміни у зниженні частки Європейського та Азійського регіонів у міжнародній біржовій торгівлі, роль і місце бірж Північної Америки посилюється в останні роки. Не менш важливим фактором у 2017-2018 рр. стало відновлення показників біржової торгівлі фінансовими інструментами після скорочення у попередні роки. Таким чином, інвестиційний капітал відновив свої обсяги розміщення за багатьма біржовими інструментами, особливо за відсотковими ставками. Водночас, особливої уваги заслуговує переорієнтація найбільших міжнародних бірж на поступове залучення на свої майданчики позабіржових інструментів та контрактів на криптовалюти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біржовий товарний ринок: навч. посіб. / за ред. М.О. Солодкого. Київ: ЦП Компринт, 2017. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u205/birzhoviy_tovarniy_rinok_bd_2017.pdf (дата звернення: 14.10.2018).
2. Біржовий ринок: проблеми функціонування та тенденції інноваційного розвитку: монографія / за ред. М.О. Солодкого. Київ: ЦП Компринт, 2013. 215 с.
3. Масло А. І. Світова торгівля біржовими інструментами в контексті глобалізації. Молодий вчений. 2015. № 10 (25). С. 51–55.
4. Солодкий М. О. Біржовий ринок: навч. посіб. / М.О. Солодкого. Київ: Аграрна освіта, 2010. URL: <http://www.agroosvita.com/sites/default/files/libery/economik/BR.pdf> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Солодкий М.О., Гниляк В.О. Розвиток світового біржового ринку деривативів. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_8_3. (дата звернення: 15.10.2018).
6. Will Acworth. 2017 Annual Volume Survey. Marketvoice. 2018. Vol. 3. URL: <https://marketvoice.fia.org/issues/2018-03/2017-annual-volume-survey>. (дата звернення: 14.10.2018).

REFERENCES:

1. Solodky M.O. (2017) Birzhoviy tovarnyj rynek [Commodity exchange market]. Kyiv: CP Komprynt, Available at: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u205/birzhoviy_tovarniy_rinok_bd_2017.pdf (accessed 14 October 2018).
2. Solodky M.O. (2013) Birzhoviy rynek: problemy funkcionuvannja ta tendenciji innovacijnogho rozvytku [Commodity exchange market: problems of functioning and tendencies of development]. Kyiv: CP Komprynt. 215 p. (In Ukrainian).
3. Maslo A.I. (2015) Svitova torghivlja birzhovymy instrumentamy v konteksti globalizaciji [World derivatives exchange trading in the context of globalization]. Molodyj vchenyj, vol. 10 (25), Kyiv, pp. 51–55. (In Ukrainian).
4. Solodky M.O. (2017) Birzhovij rynek [Exchange market]. Kyiv: Aghrarna osvita, Available at: <http://www.agroosvita.com/sites/default/files/libery/economik/BR.pdf> (accessed 15 October 2018).
5. Solodky M.O., Gnylyak V.O. (2012) Rozvytok svitovogho birzhovogho rynku deryvatyviv [Development of the world derivatives market]. Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukraini (electronic journal), Vol 8. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_8_3 (accessed 15 October 2018).
6. Will Acworth (2018) 2017 Annual Volume Survey. Marketvoice. (electronic journal), Vol 3. Available at: <https://marketvoice.fia.org/issues/2018-03/2017-annual-volume-survey> (accessed 14 October 2018).

Exchange trade in the international commodity and financial markets

Yavorska V.A.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Exchange Activities and Trade,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Tyagnyryadno O.N.

Master,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

The article covers topical issues related to the international exchange trading at major commodity and stock exchanges. The estimation of exchange trading dynamics and structure on various characteristics on commodity and stock exchanges of the world level is given. The features of the globalization impact on the world exchange market in the present conditions are discussed.

An analysis of the latest scientific publications indicates grows of globalization tendencies in the commodity, financial and stock markets. This situation indicates that modern world commodity and financial exchanges are constantly experiencing new fundamental uncertainties and risks.

The main directions of world derivatives exchanges considered by authors as: Firstly,

in technology changing process. Secondly, Internet technologies have helped define the role of exchanges as the main pricing centres. Thirdly, the international stock exchange market has become a global investment centre. Fourth, global crises and instability in the international arena have increased the volume of stock exchange trading. Fifthly, the flexibility of stock exchanges encourages investors to use more stock exchanges' instruments. Sixth, increased competition on the international stock exchange market continues to bring new mergers and creates additional opportunities for stock exchanges. Seventh, the initiating a globalization process growing traders need for hedging price risks.